

Nationell Obduktionsverksamhet 2024

Bakgrund

Ibland blir våra djur så svårt sjuka att de dör eller måste avlivas på grund av dålig prognos eller av djurskyddsskäl. Om anledningen är oklar är det ofta viktigt att ta reda på varför djuret blev så sjukt. När ett lantbruksdjur har blivit sjukt och avlivat alternativt självdött, kan en diagnos vara viktig information om hur man ska förhindra sjuklighet hos resterande djur i besättningen. Av den anledningen kan man säga att det döda djuret är besättningens, just då, viktigaste djur. Att som veterinär ställa rätt diagnos är grunden för både förebyggande veterinärmedicinsk rådgivning och korrekta behandlingsåtgärder. Ibland händer det att orsaken till sjukdom inte hittas, men även det är viktig information, då man på så sätt kan utesluta många olika allvarliga och ofta smittsamma sjukdomar.

Vissa sjukdomar är särskilt viktiga ur ett samhällsperspektiv och ska därför anmälas till våra myndigheter, när diagnosen ställs. Nationella obduktionsverksamheten bidrar varje år till att flera sådana sjukdomar övervakas, diagnostiseras och anmäls till Jordbruksverket. Dessa sjukdomar är ofta allvarliga smittsamma sjukdomar som ibland också kan smitta människor, så kallade zoonotiska sjukdomar. Exempel på zoonoser är Salmonella och Listeria, vilka är diagnoser som obduktionsverksamheten identifierar varje år.

När veterinären obducerar djuret, tas olika prover som skickas till Statens Veterinärmedicinska Anstalt (SVA) för analys. Ofta tas prover för histopatologi, vilket innebär att man tittar på små vävnadsbitar i mikroskop. Metoden innebär att man vid till exempel lunginflammation, kan titta närmare på lungvävnaden och därmed kunna hitta typiska förändringar som ger ledtrådar till vad som kan ha orsakat lunginflammationen. Andra analyser kan vara att man letar efter bakterier, parasiter, virus eller prioner. De allra flesta av dessa, så kallade, uppföljande undersökningar bekostas av det statliga obduktionsanslaget.

Om man vid bakterieodling hittar en sjukdomsframkallande bakterie, så utförs även en så kallad resistensundersökning. Det innebär att man kan se hur olika typer av antibiotika fungerar på just denna bakterie. Informationen använder sedan veterinären i sitt val vid eventuella behandlingar av andra sjuka djur i aktuell besättning. På detta sätt förhindras användning av fel antibiotika och risken för resistensutveckling hos bakterier minskar, vilket har stor betydelse för både människor och djur i framtiden. Resistensutveckling hos framför allt bakterier anses vara en av våra stora utmaningar, för att vi även i framtiden ska kunna behandla bakterieinfektioner med de olika antibiotika som vi idag har tillgång till.

Vid obduktion av djur tas även rutinmässigt en mängd olika prover för att övervaka allvarliga smittsamma sjukdomar, så kallade epizootisjukdomar. Exempel på sådana sjukdomar är

paratuberkulos, galna kosjukan och klassisk svinpest. På yngre nötkreatur tas också rutinmässigt prov för övervakning av salmonella, som är en anmälningspliktig sjukdom.

Alla djurägare i Sverige med lantbrukets djur; nöt, får, get, gris, fjäderfä, ren, hjort, kameldjur, bison och vattenbuffel, har rätt att få sina djur obducerade till ett kraftigt reducerat pris med hjälp av det statliga obduktionsanslaget. Obduktionerna sker på fem olika platser i Sverige; Uppsala (SVA och SLU), Karlskoga, Visby, Skara och Skåne. Transporten av djur från gård till obduktionslaboratorium sker huvudsakligen av Svensk Lantbrukstjänst eller av djurägaren själv, beroende av de olika laboratoriernas förutsättningar. På senare år, har även obduktion direkt på gård blivit vanligare.

Obduktion av djur är en komplex verksamhet. För att få ett djur obducerat, måste djurägaren först kontakta en veterinär som skickar en remiss till det laboratorium som ska utföra obduktionen. Djuret måste också, så fort som möjligt, transporteras till närmaste obduktionslaboratorium. Tar det för många dagar innan djuret hamnar på obduktionsbordet kommer kroppen bli för ruten och förutsättningarna för en diagnos försämrade. Att obducera direkt på gård, innebär färskare material för undersökning och därmed en säkrare diagnos. Fördelen med att obducera på ett obduktionslaboratorium är att obducenten har tillgång till mer avancerad utrustning. Efter utförd obduktion skickas ett preliminärt svar till remitterande veterinär och när alla provsvar är färdiga skriver den obducerande veterinären en slutrapport till både djurägaren och den remitterande veterinären.

Resultat och Diskussion

Under 2024 har verksamheten finansierat obduktion av närmare 2 000 lantbruksdjur inklusive fjäderfä. Se tabell 1 nedan för fördelning av de olika djurslagen på respektive obduktionslaboratorium.

Tabell 1. Antal djur som obducerats under 2024, fördelat per djurslag och laboratorium

	Gris	Nöt	Får	Get	Hjort	Ren	Exotic	Fjäderfä	Totalt
SVA Fjäderfä								354	354
SVA Pat	58	28	60	12	3	1	2	5	169
SLU	50	24	18	3				5	100
Skara	40	1	22	1				30	94
Karlskoga	25	286	52	4	1				368
Visby		51	43						94
Skåne	87	414	126	12	2		2	11	654
Gård	29	22	6	1		3			61
Fält/digitalt	12	2	2		2	34			52
Totalt	301	828	329	33	8	38	4	405	1 946

2025-02-21

Sidan 3 av 3

Verksamheten vill obducera fler djur, när det finns ett behov av detta. Därför har vi haft olika initiativ för att försöka få fler obduktioner genomförda, både genom att marknadsföra obduktionsverksamheten samt försöka få fler obduktioner utförda av besättningsveterinärer direkt på gård. Verksamhetens erfarna obducenter ställer då upp med digital handledning under pågående gårdsobduktion.

Verksamheten har ställt många olika diagnoser under året och därmed hjälpt veterinärer och djurägare att både förebygga och åtgärda sjukdom. Genom prover som har tagits i samband med obduktionerna har också flera anmälningspliktiga sjukdomar diagnostiserats och därmed blivit anmälda till Jordbruksverket och Länsstyrelsen.

Under 2024 diagnosticerades åtta olika anmälningspliktiga sjukdomar fördelat på totalt 61 djur. Exempel på dessa sjukdomar är Listeria, Salmonella och Fräsbrand. En av sjukdomarna var, den för Sverige nya sjukdomen, Blåtunga. Fyra nötkreatur och två får, från Skåne och Halland diagnosticerades med Blåtunga.

Två sjukdomar som genom obduktion fått extra uppmärksamhet under 2024 är Anaplasmos och Stora leverflundran. Båda sjukdomarna kan ge allvarlig sjukdom hos både små och stora idisslare. Anledningen till att sjukdomen ökar, ger allvarligare sjukdom och sprids i landet, antas bero på de pågående klimatförändringarna.

Mer information finns på Gård & Djurhälsans hemsida under Obduktion, <https://www.gardochdjurhalsan.se/obduktion/>